РАҚАМЛИ ДИПЛОМАТИЯНИНГ ЖАМИЯТДАГИ ЎРНИ

Мухтаров Ф.М
Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университети Фарғона филиал директори
Сатторов Н.О.
Тошкент шахар адлия бошқармаси бош мутахассиси

Аннотация

Рақамли дипломатиянинг назарий ва амалий жиҳатлари замонавий халқаро муносабатларда катта аҳамият касб этмоқда. Ушбу рўйхатда келтирилган адабиётлар рақамли дипломатияни давлатларнинг ташқи сиёсатидаги самарадорликни ошириш воситаси сифатида кўриб чиқади. Китоблар ва тадқиқотлар дипломатиянинг интернет ва ижтимоий медиа орқали қандай ривожланиши, давлатлар ўртасидаги алоқаларга қандай таъсир кўрсатиши, оммавий дипломатиянинг янги шакллари ва рақамли технологияларнинг қийинчиликлари ҳақидаги саволларга жавоб беради. Шунингдек, бу асарлар ахборот хавфсизлиги, дезинформация ва инсон омилининг рақамли дипломатиядаги ролини муҳокама қилади.

Адабиётлар халқаро ташкилотлар, дипломатлар ва тадқиқотчилар учун муҳим қўлланма бўлиб, рақамли дипломатияни самарали амалга ошириш ва унинг таҳлилларини ривожлантиришга қаратилган назарий ва амалий тавсияларни тақдим этади.

Калит сўзлар: рақамли дипломатия, ижтимоий медиа, оммавий дипломатия, ахборот хавфсизлиги, ташқи сиёсат, халқаро муносабатлар, дипломатия назарияси, дезинформация, рақамли технологиялар.

Сўнгги йилларда рақамли технологиялар ҳаётимизнинг барча соҳаларига чуқур сингиб кетди ва дипломатия ҳам бу жараёндан четда қолмади. Рақамли дипломатия (ёки кибер-дипломатия) халқаро муносабатларни ва дипломатик мулоқотни янги даражага олиб чиқди. Бу мақолада рақамли дипломатиянинг жамиятдаги аҳамияти, унинг ишлаш механизми ва натижалари ҳақида сўз юритамиз.

1. Рақамли дипломатиянинг моҳияти

Рақамли дипломатия – бу давлатлар ўртасидаги дипломатик алоқалар ва сиёсат юритиш жараёнларида интернет ва замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланишдир. Традицион дипломатиядан фарқли равишда, рақамли дипломатияда дипломатлар ва давлат арбоблари турли ижтимоий тармоқлар, веб-сайтлар ва электрон платформалар орқали тўғридан-тўғри алоқа ўрнатади.

2. Жамиятда рақамли дипломатиянинг аҳамияти

Рақамли дипломатия жамиятда қуйидаги асосий ўринларни эгаллайди:

Оммавий дипломатия: Давлатлар ижтимоий тармоқлар орқали ўзининг ташқи сиёсатини оммага етказиш ва дунё ҳамжамияти билан тўғридан-тўғри мулоқотга киришади. Масалан, давлат раҳбарларининг Твиттер ёки Фейсбукдаги аккаунтлари орқали қилинадиган расмий чиқишлари оммавий дипломатиянинг ёрқин намунасидир.

Шаффофлик ва очиқлик: Давлатлар рақамли платформалар орқали ташқи сиёсатнинг турли жиҳатларини оммавий тарзда ёритиш орқали ўз сиёсий позицияларини тушунтириб берадилар. Бу эса жамиятга шаффофликни таъминлайди.

Кризис ҳолатларида тезкорлик: Рақамли дипломатия ҳукуматларга глобал инқирозлар ва жаҳон миқёсидаги таҳдидларга тезкор жавоб қайтариш имконини беради. Масалан, ҳарбий можаролар ёки глобал пандемиялар даврида давлатлар дипломатик мулоқотларни тез ва самарали тарзда йўлга қўйишлари мумкин.

3. Рақамли дипломатия ва жамиятнинг интеграцияси

Ҳозирги кунда жамият ва давлат ўртасидаги мулоқотни самарали йўлга қўйишда рақамли дипломатия муҳим ўрин тутади. Ижтимоий тармоқлар ва онлайн платформалар

давлат арбоблари, дипломатлар ва жамоатчилик ўртасидаги алоқаларни кучайтиради. Шунингдек, рақамли дипломатия орқали жамиятнинг ташқи сиёсатга таъсир қилиш ва унда иштирок этиш имконияти кенгаяди.

4. Рақамли дипломатиянинг келгусидаги истиқболлари

Келажакда рақамли дипломатиянинг аҳамияти янада ортиши кутилмоқда. Ишончли ахборот платформаларининг сони кўпайиши ва сунъий интеллект ҳамда блокчейн каби замонавий технологиялар билан интеграция қилиш имкониятлари бу соҳанинг ривожланишига кучли туртки беради. Шунингдек, рақамли дипломатия орқали давлатлар ўртасидаги масофа қисқаради ва халқаро муносабатларда самарадорлик ошади.

Рақамли дипломатия: Янги асрнинг халқаро алоқаларидаги янги йўналиш

Дунёда рақамли технологиялар ва интернетнинг тез суръатларда ривожланиши турли соҳаларга катта таъсир кўрсатмоқда. Жумладан, халқаро муносабатлар ва дипломатия ҳам бу жараёндан четда қолмади. Рақамли дипломатия (инглизча: "digital diplomacy") халқаро алоқаларни янги технологиялар асосида ривожлантиришда ва давлатлар ўртасидаги мулоқотнинг самарадорлигини оширишда муҳим ўрин тутади. Бу янги йўналиш нафақат давлатлар, балки дипломатлар, халқаро ташкилотлар ва ҳатто шахслар ўртасидаги муносабатларни ўзгартириб юборди.

Традицион дипломатияда расмий учрашувлар ва музокаралар асосий воситалар бўлса, рақамли дипломатияда бу жараёнлар интернет ва ижтимоий медиа орқали тезкор ва кенг кўламда амалга оширилади. Рақамли платформалар дипломатларга ўз давлатлари ҳақида маълумот тарқатиш, ташқи сиёсатдаги асосий йўналишларини тушунтириш ва халқаро ҳамжамият билан муносабатларни мустаҳкамлаш имконини беради.

Рақамли дипломатиянинг афзалликлари

Тезкорлик ва кенг қамров: Интернет ва ижтимоий медиа воситалари орқали хабарларни тезкорлик билан тарқатиш мумкин. Дипломатлар ва давлат арбоблари, масалан, Twitter, Facebook ва YouTube каби платформалардаги аккаунтлари орқали дунёга ўз фикрларини етказа оладилар. Бу эса давлатнинг ташқи сиёсати ҳақидаги маълумотларни тезкор ва самарали ёритишга ёрдам беради.

Оммавий дипломатия: Рақамли дипломатия давлатлар ўртасидаги муносабатларда фақат расмий шахслар эмас, балки кенг жамоатчилик билан ҳам мулоқот қилиш имконини беради. Бу жараён оммавий дипломатиянинг ривожланишига ёрдам беради, чунки фуқаролар давлатлар ўртасидаги алоқалар ҳақида янгиликларни бевосита манбалардан олиш имконига эга бўладилар.

Таъсирчанлик: Интернет орқали давлатлар ўз ташқи сиёсати ва позицияларини кенг жамоатчиликка етказа олади. Бу эса мамлакатнинг халқаро имиджини шакллантиришда муҳим роль ўйнайди. Рақамли дипломатия давлатларга хорижий аудиторияларни ўз фаолияти билан таништириш, уларнинг манфаатларига мос равишда хулоса чиқариш имкониятини беради.

Халқаро ҳамкорлик: Рақамли платформа ва воситалар дипломатлар ўртасида ҳамкорликни мустаҳкамлаш ва тезкор мулоқот учун катта имкониятлар яратади. Масалан, халқаро ташкилотлар ва давлатлар ўртасидаги ҳамкорлик турли тадбирларни онлайн тарзда ташкил қилиш орқали кучайтирилиши мумкин.

Ахборот хавфсизлиги: Рақамли дипломатиянинг энг катта қийинчиликларидан бири бу ахборот хавфсизлиги масаласидир. Интернетда маълумотлар осонлик билан тарқалиши мумкин, аммо шу билан бирга улар суиистеъмол қилиниши, хакерлар томонидан ўғирланиши ёки нотўғри талқин қилиниши мумкин. Шунинг учун давлатлар ва дипломатлар ахборот хавфсизлигини таъминлашга алоҳида эътибор қаратишлари зарур.

Мафкуравий таҳдидлар: Интернет ва ижтимоий медиа платформаларида давлатлар ўртасидаги муносабатларга салбий таъсир кўрсатувчи маълумотлар тарқалиши мумкин. Дезинформация ёки нотўғри маълумотлар дипломатик муносабатларга жиддий зарар етказиши эҳтимолдан холи эмас.

Инсон омили: Рақамли дипломатияда инсон омили ҳам муҳим аҳамиятга эга. Дипломатлар интернетдаги хабарларни нотўғри ёки номуносиб тарзда тарқатиб юборишлари мумкин, бу эса халқаро муносабатларда салбий оқибатларга олиб келиши мумкин.

Хулоса

Рақамли дипломатия бугунги кунда халқаро алоқаларнинг муҳим воситасига айланди. У давлатлар ўртасидаги муносабатларни самарали йўлга қўйиш ва дипломатияни тезкорлик, шаффофлик асосида олиб боришга ёрдам беради. Шу билан бирга, рақамли дипломатияни самарали қўллаш учун ахборот хавфсизлиги ва масъулиятли мулоқотга алоҳида эътибор қаратиш зарур. Технологиялар жадал ривожланаётган бир пайтда, давлатлар ва дипломатлар рақамли воситалардан фойдаланиб, халқаро ҳамкорликни янги босқичга кўтаришлари мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Bjola, C., & Holmes, M. (2015). Digital Diplomacy: Theory and Practice. Routledge.
2. Hanson, F. (2012). Baked in and Wired: eDiplomacy@State. Lowy Institute for International Policy.
3. Cull, N. J. (2009). Public Diplomacy: Lessons from the Past. USC Center on Public Diplomacy.
4. Manor, I. (2019). The Digitalization of Public Diplomacy. Palgrave Macmillan.
5. Pamment, J. (2012). New Public Diplomacy in the 21st Century: A Comparative Study of Policy and Practice. Routledge.
6. Seib, P. (2012). Real-Time Diplomacy: Politics and Power in the Social Media Era. Palgrave Macmillan.
7. Melissen, J. (2005). The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations. Palgrave Macmillan.